

Ксендзук В.В.,

канд. екон. наук, асистент,
Житомирський державний технологічний університет
walentyna_ksiedzuk@ukr.net

Ксендзук В.В.,

канд. экон. наук, ассистент,
Житомирский государственный технологический университет

Ksendzuk V.V.,

PhD in Economics, Assistant,
Zhytomyr State Technological University

ДІЯЛЬНІСТЬ МІЖНАРОДНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ З МІГРАЦІЇ В КОНТЕКСТІ РОЗВИТКУ СОЦІАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ В УКРАЇНІ

ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ МЕЖДУНАРОДНОЙ ОРГАНИЗАЦИИ ПО МИГРАЦИИ В КОНТЕКСТЕ РАЗВИТИЯ СОЦИАЛЬНОЙ ПОЛИТИКИ В УКРАИНЕ

ACTIVITIES OF INTERNATIONAL MIGRATION ORGANIZATION IN THE CONTEXT OF SOCIAL POLICY DEVELOPMENT IN UKRAINE

У статті проаналізовано діяльність Міжнародної організації з міграції та обґрунтовано її роль і значення для формування соціальної політики в Україні в умовах євроінтеграційних процесів.

В статье проанализирована деятельность Международной организации по миграции в Украине и обоснована ее роль и значение для формирования социальной политики страны в условиях евроинтеграционных процессов.

Social sphere occupies an important place in the public policies of each country. Migration processes in Ukraine under current conditions of social and economic European integration require proper regulation and management at national level as well as at international one. Activities of the International Organization for Migration in the world in terms of organizational and financial characteristics have been analyzed in the study as well as global strategic direction of the organization (management of migration, information providing of migration issues and cooperation with governmental, intergovernmental and non-governmental organizations, migration services) have been grouped. Directions of activity of international organization in Ukraine have been considered as well as importance of migration policy has been characterized. In particular, the impact of migration policy as part of foreign policy on the formation of social policy through the identifying areas of influence of migration management on social processes in Ukraine has been analyzed. Identified areas are: the social protection of migrant population; regulation of social relations that takes place through management of adaptive and integration processes of migrant population; development of social infrastructure elements; formation of statistical information on migration flows. The results of the research outline the range of outstanding issues in the relationship of migration and social policy. Therefore, prospects of further research are grounding the recommendations in the direction of state social policy improvement and reforming through the taking into account the needs and requirements of international organizations that manage and regulate migration.

Ключові слова. Міжнародна організація з міграції в Україні, міжнародна міграція, імміграція, еміграція, соціальна політика.

Ключевые слова. Международная организация по миграции в Украине, международная миграция, иммиграция, эмиграция, социальная политика.

Key words. The International Organization for Migration in Ukraine, international migration, immigration, emigration, social policy.

Вступ. Одне з ключових місць у державній політиці відводиться соціальній сфері. Суспільство бере активну участь у всіх напрямках соціально-економічного розвитку країни, тому налагодженість і раціональний підхід до побудови соціальної політики повинен стояти на першому місці будь-якої незалежної та орієнтованої на міжнародний розвиток держави. Глобалізаційні процеси впливають на розширення кордонів ринку праці, товарів і послуг і підвищення інтересу громадян до пересування не лише в межах країни, але й за кордон.

Зростання показників мігруючого населення підтверджують статистичні дані. Згідно з інформацією Організації Об'єднаних Націй і Міжнародної організації з міграції (МОМ) [8] у даний час у світі проживають близько 214 млн мігрантів, або 3,1 % від усього населення. Згідно з оцінками міжнародних організацій, від 20 до 30 млн є незаконними іммігрантами, 26 млн — внутрішньо переміщені особи, які проживають у 52 країнах, і близько 16 млн — біженці. Середньорічний темп зростання числа мігрантів у даний час оцінюється у 2,9 %.

Крім того, у своїх наукових дослідженнях к.е.н. Ю.О. Курунова за допомогою емпіричного аналізу розрахувала ступінь впливу грошових переказів мігрантів на ВВП країни у порівнянні з такими важливими статтями грошових надходжень у країну, як інвестиції, кредити та позики від МВФ. Науковець довела, що на національному рівні зовнішня міграція впливає на економіку України через грошові перекази мігрантів, які позитивно впливають на ВВП країни. У 2013 році обсяги переказів за основними статтями «Оплата праці» і «Приватні трансферти» дорівнювали вже 8,5 млрд дол. США, що на 13,4 % більше порівняно з 2012 роком. Збільшується і відношення обсягів грошових переказів до ВВП, що склало 4,7 % у 2013 році [3]. Значну увагу дослідженню цих проблем приділила наукова школа під керівництвом А.М. Колота [4, 5].

У таких умовах підвищується роль міжнародних організацій, що регулюють виникнення та здійснення соціально-економічних процесів на міжнародному рівні. Однією з таких організацій є Міжнародна організація з міграції (МОМ) — міжнародна організація, що займається проблемами переміщених осіб і допомогою біженцям і мігрантам у Європі.

Постановка завдання. Враховуючи важливість міграційних потоків для соціально-економічного розвитку країни та ґрунтуючись на дослідженнях науковців, що підтверджують необхідність здійснення регулювання міграції не лише на рівні окремої країни, але й на міжнародному рівні, *метою даного дослідження* є аналіз та обґрунтування значення діяльності МОМ в Україні в формуванні соціальної політики, враховуючи євроінтеграційні процеси та спрямованість державної політики країни на входження до європейського простору.

Результати дослідження. МОМ створена у 1951 р. як міжурядова організація для розселення переміщених осіб, біженців і мігрантів у Європі. Загальна стратегія МОМ включає 12 стратегічних напрямів, які згруповано та наведено на рис. 1.

Рис. 1. Глобальні стратегічні напрями діяльності MOM*

*Примітка: розроблено та систематизовано на основі інформації [5].

Отже, MOM здійснює діяльність за такими напрямками: управління міграцією в інтересах усіх залучених сторін; тісна співпраця з урядами країн, представлення та захист інтересів людей, що обрали для себе міграцію як єдиний можливий засіб вирішення своїх проблем; попередження і боротьба з негативними міграційними явищами (торгівля людьми, рабство трудових мігрантів), а також допомога в частині надання міграційних послуг біженцям, переселенцям, мігрантам та особам, які її потребують.

Тобто, діяльність організації ґрунтується на принципі, що міграція повинна нести з собою користь мігрантам і суспільству, яке їх приймає. У табл. 1 наведено основні характеристики MOM, у яких виокремлено організаційну та фінансову складову з метою ґрунтовнішого аналізу діяльності досліджуваної міжнародної організації і виявлення впливу на соціальну політику країн-членів.

Таблиця 1

**ХАРАКТЕРИСТИКА МОМ В СВІТІ ЗА ОРГАНІЗАЦІЙНИМИ
ТА ФІНАНСОВИМИ ПОКАЗНИКАМИ***

№ з/п	Показники	Характеристика
Організація діяльності		
1.	Засновники	МОМ заснована у грудні 1951 р. з ініціативи Бельгії та США на міжнародній конференції з міграції у Брюсселі як Тимчасовий міжурядовий комітет з переміщення мігрантів з Європи і почала функціонувати у 1952 р. як Міжурядовий комітет з міграції у Європі
2.	Мета заснування	основною метою заснування МОМ була допомога населенню тимчасово переміщеному в результаті воєнних дій
3.	Країни-члени	162 країн-членів і 9 країн зі статусом спостерігачів
4.	Штаб-квартира	Женева (Швейцарія)
5.	Генеральний директор	Вільям Лейсі Свінг (США) з червня 2008 року
6.	Структура	– 9 регіональних офісів — розробляють регіональні стратегії і плани дій, надають програмну та адміністративну підтримку; – 2 адміністративних центри — надають адміністративні послуги мережам офісів МОМ; – 2 спеціальних офіси — зміцнюють відносини з різними організаціями, дипломатичними представництвами, а також неурядовими організаціями; – 9 національних представництв — виконують функцію мобілізації ресурсів і з координуючі функції; – національні представництва / бюро і структурні підрозділи по всьому світу — аналізують національні питання в області міграції / виявляють тенденції, а також планують, розробляють і реалізують проекти і програми в даних областях
7.	Представництва	представництва МОМ є в більше ніж 100 країнах світу. Оперативний персонал збільшився з приблизно 1100 працівників в 1998 року до більш ніж 9000 станом на січень 2016 року
8.	Проекти	кількість проектів збільшилась з 686 в 1998 році до більше ніж 2400 у 2016 році
Фінансові результати діяльності		
9.	Фінансування	у 2010 році понад 97 % загальносвітового обсягу фінансування МОМ було отримано у вигляді добровільних внесків на впровадження проектів. Решту становить адміністративний бюджет, що фінансується з внесків держав-членів
10.	Витрати на адміністративно-господарське забезпечення	для покриття своїх непрямих витрат, МОМ стягує 5 % від загальної вартості проектів на адміністративно-господарське забезпечення
11.	Витрати на проекти	загальні витрати виросли з 242,2 млн доларів в 1998 році до більше 1,4 млрд доларів у 2014 році

*Примітка: розроблено на основі інформації [4–7].

Як показав аналіз організаційних характеристик діяльності МОМ, у світі відбувається зростання кількості країн-членів, що впливає на розповсюдження законодавчих вимог, основних принципів функціонування національних ринків праці, умов приймання біженців та інших важливих соціальних питань. Також

позитивним моментом є те, що організаційна структура МОМ є децентралізованою, що забезпечує локальне оперативне вирішення проблемних питань, пов'язаних з міжнародною міграцією у світі, а також реалізацію проектів, притосованих до потреб відповідних країн-членів міжнародної організації.

Зауважимо, що серед країн-членів немає Російської Федерації (РФ) і Китайської Народної Республіки (КНР). Хоча зважаючи на те, що дані країни є одними з найбільших за кількістю населення у світі (РФ — 142,42 млн осіб, КНР — 1 368,66 млн осіб), то їх участь в розробці та реалізації проектів з питань міжнародної міграції в світі була б суттєвою та обґрунтованою.

Аналізуючи фінансову сторону діяльності МОМ у світі, можна стверджувати про ефективну та оперативну політику, яка здійснюється по відношенню до жертв торгівлі людьми, яким надається медична, юридична та фінансова допомога, а також забезпечується притулок. Щодо витрат на адміністративно-господарське забезпечення, то такі витрати МОМ є одними з найнижчих серед усіх міжнародних організацій, що є позитивним моментом у діяльності міжнародної організації. Фінансування діяльності МОМ відбувається у вигляді добровільних внесків і з внесків країн-членів.

Україна отримала статус спостерігача в МОМ у 1993 р., подала заявку на членство у 2001 р., а в 2002 р. стала державою — членом МОМ після ратифікації угоди про це Верховною Радою.

В Україні МОМ співпрацює з Міністерством внутрішніх справ, Державною прикордонною службою (ДПС). Серед основних досягнень МОМ у цій галузі — надання суттєвої допомоги у поступовому перетворенні ДПС на європейський правоохоронний орган, узгодження управління міграцією з міжнародними стандартами, створення механізму контролю за дотриманням прав мігрантів, яких було затримано, вдосконалення потенціалу управління кадровими ресурсами ДПС та ін.

В Україні МОМ реалізує такі основні проекти [2, с. 30]:

- протидія торгівлі людьми (з 1998 р.);
- управління неврегульованою міграцією (зокрема з 2005 р. є виконуючим партнером Місії ЄС з прикордонної допомоги Молдові та Україні (EUBAM)); міграція та розвиток (допомога трудовим мігрантам);
- сприяння культурному розмаїттю та інтеграції мігрантів (просування принципів толерантності щодо іммігрантів, допомога іммігрантам);
- медичні послуги та подорожня допомога мігрантам (з 1996 р.; зокрема, повернення українських громадян із зон конфліктів і стихійних лих, країн нелегальної імміграції, підтримка репатріації в Україну, надання медичних послуг і гуманітарної допомоги іммігрантам);
- допомога вимушеним переселенцям і громадам, які зазнали наслідків конфлікту (з 2014 р.; облаштування внутрішньо переміщених осіб з тимчасово окупованих територій і зони АТО, грошова допомога переселенцям, відновлення соціальної інфраструктури на звільнених територіях);
- щомісячний моніторинг міграційного законодавства України;
- підтримка електронної правової бази з питань міграції;
- здійснення наукових досліджень і публікація монографічної, аналітичної, навчально-методичної літератури («Вісник Представництва МОМ в Україні» (з 2014 р.)).

На рис. 2 наведено напрями, за якими MOM здійснює діяльність в Україні, відповідно до звіту міжнародної організації про діяльність в Україні.

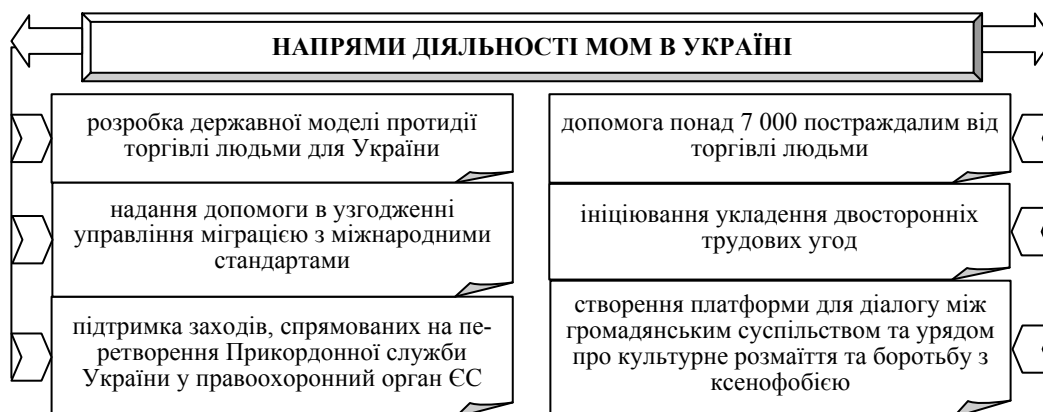

Рис. 2. Напрями діяльності MOM в Україні*

*Примітка: розроблено та систематизовано на основі інформації [5].

Аналізуючи наведену інформацію, варто зазначити, що поточне активне фінансування становить понад 20 млн дол. США, більш ніж 10 донорів фінансують понад 30 проектів. MOM провадить діяльність у 3 офісах: Головний офіс у Києві, філія у Криму та Медичний центр. Персонал представництв міжнародної організації в Україні складається з більш ніж 140 співробітників і консультантів.

Міграційна політика — невід’ємна складова зовнішньоекономічної політики нашої держави. Особливо важливе значення вона має в контексті здійснення активної масової міграції як всередині України, так і за її межами [1]. Вважаємо, що міграційна політика впливає на формування соціальної політики країни. Адже міграція є одним з соціальних процесів, що відбувається як всередині країни, так і за її межі. Соціальні процеси є складовою соціальної сфери як об’єкта соціальної політики країни.

Соціальна політика, що здійснюється в країні, повинна забезпечувати захист населення від будь-яких соціально-економічних процесів у країні. Міжнародна організація, що регулює питання міграції, тісно взаємопов’язана з як соціальними, так і економічними процесами, і впливає на їх розвиток.

На підставі проведеного дослідження виокремлено напрями впливу управління міграційними процесами (у тому числі, діяльності MOM в Україні) на формування соціальної політики країни:

- соціальний захист мігруючого населення (консультаційна підтримка, матеріальна та фінансова допомога);
- регулювання соціальних відносин, що відбувається через управління адаптаційних та інтеграційних процесів мігруючого населення (забезпечення адаптації після повернення осіб з міграції; допомога особам, що емігрують з країни тощо);
- розвиток елементів соціальної інфраструктури (створення національних представництв, бюро і структурних підрозділів MOM у країнах-членах, що забезпечують розробку та реалізацію міграційних проектів і надання міграційних послуг);

– формування статистичної інформації про міграційні потоки (МОМ здійснює збір та обробку інформації про міграційні процеси на регіональному та світовому рівні).

Варто зазначити, що соціальна політика країни перш за все повинна бути спрямована на створення умов для формування та розвитку соціальних відносин, функціонування соціальних процесів і забезпечення задоволення соціальних потреб усередині країни. Тобто влада України повинна бути зацікавлена в якнайнижчих показниках еміграції, що позитивно впливатиме на соціально-економічний розвиток країни. У свою чергу, високий рівень формування соціального середовища є показником успішного розвитку суспільства та країни в цілому.

Отже, аналізуючи діяльність МОМ у світі та в Україні, можна зробити висновок, що у розвитку соціальної сфери країни міжнародна організація має значний організаційний, фінансовий та управлінський вплив.

Висновки. У ході дослідження питань регулювання міграційних проблем на міжнародному рівні через міжнародні організаційні структури проаналізовано діяльність МОМ у світі та виявлено основні тенденції її розвитку і напрями реалізації проєктів, завдань і стратегічних планів. Також увагу приділено діяльності МОМ в Україні і охарактеризовано значимість для суспільного розвитку країни. Зокрема, наведено напрями реалізації міграційних послуг МОМ в Україні.

У контексті здійснення євроінтеграційних процесів в Україні та враховуючи необхідність підвищення уваги до соціальної складової державної політики обґрунтовано напрями діяльності МОМ, які впливають на формування соціальної політики країни. Тому варто виокремити такі положення, що характеризуватимуть підсумок проведеного в даній статті дослідження:

- розглянуто та проаналізовано діяльність МОМ у світі та в Україні і виявлено основні тенденції розвитку міжнародної організації;

- обґрунтовано важливість і необхідність регулювання та організації міграційних потоків не лише на національному, але й на міжнародному рівні. Зокрема, розглянуто напрями діяльності міжнародної організації з міграційних питань, яка має представництва в Україні та проаналізовано їх діяльність у розрізі надання міграційних послуг і допомоги державі (з управління міграцією) і мігруючому населенню;

- ідентифіковано вплив діяльності МОМ в Україні на формування соціальної політики держави та запропоновано напрями, за якими соціальна політика тісно взаємодіє з міграційною політикою національного та міжнародного рівнів.

Отримані результати дослідження є підставою для розробки спільних проєктів національних і міжнародних організацій та інститутів з метою реформування і розвитку соціальної і зовнішньоекономічної політики (в частині міграційної) країни.

Література

1. Корчун В. Вплив співпраці України з Міжнародною організацією міграції на міграційну політику держави / В. Корчун, Б. Мартинюк // Проблеми зовнішньої політики України / Problems of Ukraine's foreign policy. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://integrationconference2011.wordpress.com/category>.
2. Кресін О.В. Віхи розвитку і організаційні особливості Міжнародної організації з міграції / О.В. Кресін // Міграційна політика ЄС: стан, виклики та перспективи: наук.-практич. симпозіум, присвяч. 15-річчю міжнар. дня мігранта та 25-річчю міжнар. конвенції про за-

хист прав усіх трудящих-мігрантів та їх сімей (м. Одеса, 18 груд. 2015 р.) // Націон. ун-т «Одеська юридична академія». — Одеса: Фенікс, 2015. — 105 с. — [Електронний ресурс] — Режим доступу: http://iele.bazick.com/downloads/pub/Migrac_Politica.pdf.

3. Курунова Ю.О. Міжнародна міграція робочої сили як чинник економічного розвитку країн (на прикладі міграційних потоків між ЄС і Україною): автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня канд. екон. наук: спеціальність 08.00.02 — світове господарство і міжнародні економічні відносини / Ю.О. Курунова. — Львів, 2015. — [Електронний ресурс] — Режим доступу: http://www.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2015/12/aref_kurunova.pdf.

4. Економіка праці та соціально-трудова відносини: підручник / [А. М. Колот, О. А. Грішнова, О. О. Герасименко та інші]; за наук. ред. д-ра екон. наук. проф. А.М. Коло-та. - К. : КНЕУ, 2009. - 711 с.

5. Соціально-трудова відносини зайнятості: сучасні тенденції, виклики, шляхи розвитку: монографія / [А. М. Колот, І. Ф. Гнибіденко, О.О. Герасименко та ін.] ; за наук. ред. А. М. Колота, І. Ф. Гнибіденка. — К. : КНЕУ, 2015. — 295 с.

6. Міграційна політика ЄС: стан, виклики та перспективи: наук.-практич. симпозіум, присвяч. 15-річчю міжнар. дня мігранта та 25-річчю міжнар. конвенції про захист прав усіх трудящих-мігрантів та їх сімей (м. Одеса, 18 груд. 2015 р.) // Націон. ун-т «Одеська юридична академія». — Одеса: Фенікс, 2015. — 105 с. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://iele.bazick.com/downloads/pub/Migrac_Politica.pdf.

7. MOM в Україні: огляд діяльності (2011). — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://iom.org.ua/pdf/WaWeDo_ua_b5_Upd_s.pdf.

8. MOM в фактах и цифрах (2016). — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://moscow.iom.int/russian/documents/facts_figures_ru.pdf.

9. IOM Snapshot (January 2016). — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://www.iom.int/sites/default/files/about-iom/iom_snapshot_a4_en.pdf.

10. The International Organization for Migration. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.iom.int/>.

References

1. Korchun, V. (2011), “The impact of Ukraine’s cooperation with the International Organization for Migration in the state migration policy”, *Problemy zovnishn'oyi polityky Ukrayiny — Problems of Ukraine's foreign policy*, available at: <https://integrationconference2011.wordpress.com/category/>, (Accessed 16 May 2016).

2. Kresin, O.V. (2015), “Milestones in the development and organizational features of the International Organization for Migration”, *Mihratsiyna polityka YeS: stan, vyklyky ta perspektyvy [EU Migration Policy: status, challenges and perspectives]*, Naukovo-praktychnyy symposium [Symposium Proceedings], Odesa, Ukraine, 18 December 2015, available at: http://iele.bazick.com/downloads/pub/Migrac_Politica.pdf (Accessed 16 May 2016).

3. Kurunova, Yu.O. (2015), “*International labor migration as a factor of economic development (on example, migration flows between the EU and Ukraine)*”, Ph.D. Thesis, World Economy and International Economic Relations, L'viv, Ukraine, available at: http://www.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2015/12/aref_kurunova.pdf, (Accessed 16 May 2016).

4. Kolot, A.M., Hrishnova, O. A., Herasymenko, O. O. and others (2009), *Ekonomika pratsi ta sotsial'no-trudovi vidnosyny [Labor Economics and Social-Labor Relations]*, KNEU, Kyiv, Ukraine.

5. Kolot, A. M., Hnybidenko, I. F., Herasymenko, O.O. and others (2015), *Sotsial'no-trudovi vidnosyny zaynyatosti: suchasni tendentsiyi, vyklyky, shlyakhy rozvytku [Social-Labor Relations o fEmployment: current trends, challenges, ways of development]*, KNEU, Kyiv, Ukraine.

6. *Mihratsiyna polityka YeS: stan, vyklyky ta perspektyvy [EU Migration Policy: status, challenges and perspectives]*, Naukovo-praktychnyy symposium [Symposium Proceedings],

Odesa, Ukraine, 18 December 2015, available at: http://iele.bazick.com/downloads/pub/Migrac_Politica.pdf, (Accessed 16 May 2016).

7. IOM in Ukraine: a review activities (2011), available at: http://iom.org.ua/pdf/WaWeDo_ua_b5_Upd_s.pdf, (Accessed 16 May 2016).

8. IOM facts and figures (2016), available at: http://moscow.iom.int/russian/documents/facts_figures_ru.pdf, (Accessed 16 May 2016).

9. IOM Snapshot January (2016), available at: http://www.iom.int/sites/default/files/about-iom/iom_snapshot_a4_en.pdf, (Accessed 16 May 2016).

10. The International Organization for Migration, available at: <http://www.iom.int/>, (Accessed 16 May 2016).

Стаття надійшла до редакції 21.05.2016 р.

УДК: 331.556

Смалійчук Г.В.,

асистент,
кафедра управління персоналом та економіки праці,
ДВНЗ «Київський національний економічний університет
імені Вадима Гетьмана»

Смалійчук А.В.,

асистент,
кафедра управління персоналом и экономики труда,
ГВУЗ «Киевский национальный экономический университет
имени Вадима Гетьмана»

Smaliychuk Hanna,

assistant, Department personnel management and labor economics,
Kyiv National economical University named by Vadym Hetman

МІЖКУЛЬТУРНА КОМУНІКАЦІЯ ІМІГРАНТІВ У ПРОЦЕСІ ЗОВНІШНЬОЇ ТРУДОВОЇ МІГРАЦІЇ

МЕЖКУЛЬТУРНАЯ КОМУНІКАЦИЯ ИММИГРАНТОВ В ПРОЦЕССЕ ВНЕШНЕЙ ТРУДОВОЙ МИГРАЦИИ

INTERCULTURAL COMMUNICATION IMMIGRANTS IN PROCESS OF EXTERNAL LABOUR MIGRATION

Розглянуто політику соціально-економічної інтеграції іммігрантів яка повинна включати заходи на ринку праці, у сфері освіти, соціального забезпечення, охорони здоров'я, житлових умов і поєднуватися зі стратегією соціально-економічного розвитку, кампаніями боротьби з бідністю та соціальним виключенням, які проводяться на рівні держави. Визначено значення інтеграції іммігрантів, яка має ключове значення у підтримці соціальної згуртованості в приймаючих країнах і їх економічного розвитку, тоді як її відсутність може привести до серйозних проблем, які, крім іммігрантів, стосуються ще і приймаючого суспільства в цілому. У статті розглянуто проблему імміграції та визначається значення даного процесу в умовах перетворення ринку праці. Розкрито необхідність регулювання даного виду міграції з метою вирішення проблем процесу в'їзду мігрантів на територію України в умовах трансформації ринку праці.